



O R T A K A K I L - A N T A K Y A

TOPLANTI RAPORU

Konu OAA Afet Riski Azaltma, Zemin, Ulaşım, Altyapı, Barınma Çalışma Grupları Toplantısı
No 240401-CG2

Tarih 01.04.2024
Saat 21:00
Yer Çevrimiçi, Zoom

Katılımcılar Asaf Cem Asfuroğlu Berfin Öztürk
Çağlayan İnce Bülent Deveci
İrem Sertelli Defne Dursun
Mithat Rende Duygu Erten
Şerif Süveydan Fatma Özdoğan
Ozan Dadaşbilge
Süleyman Balyemez
Tülay Öcal

Hazırlayan Çağlayan İnce, Şerif Süveydan | 09.04.2024

Toplantı İçerik Başlıkları

1. Afet Riski Azaltma Stratejileri başlığına yönelik aşağıda belirtilen konular görüşülmüştür:
 - a. Türkiye’de sık aralıklar yaşanan afetlerin ardından yeniden imar faaliyetleri kapsamında hızlıca şehir dışında deprem konutları inşa edilmesi tercih edilmektedir. Evini ve işyerini kaybeden depremedelere sosyal devlet kapsamında en az bir konut veya işyerinin uzun vadeli düşük bedellerle sunulması 1968’den beri kanuni hak olarak tanınmıştır. Söz konusu hakka istinaden ilgili bakanlık tarafından kamuya ait veya kamulaştırma bedeli düşük ve sağlam zeminli alanlar rezerv konut alanları olarak belirlenmektedir. 6 Şubat depreminden sonra da bu uygulama tercih edilmiş, hızla belirlenen şehir dışındaki alanlarda TOKİ ve Emlak Konut girişimi ile deprem konutları inşa edilmeye başlanmıştır. Bu alanların büyük kısmı tarım alanı veya şehirden çok uzak ve altyapı sorunları olan bölgelerdir. Yıkılmış şehir merkezindeki yapı stoğunun bir kısmının şehir dışına aktarılması ve kamulaştırma bedellerini düşük olması bu tercihin ardındaki iki pratik neden olarak dile getirilmektedir. Ancak yakın dönemli örnekler incelendiğinde bu uygulamaların şehrin tarım arazilerine doğru genişleten ve şehir dışında eski merkez ile entegrasyonu zayıf, niteliksiz yapıları çevreler üreten, olumsuz sonuçlar doğurduğu söylenebilir. Deprem konutlarının büyük kısmı pratikte şehir merkezinde konutunu kaybetmiş mülk sahipleri için ikinci konut işlevi görmektedir. Kamu kaynaklarının verimsiz bir şekilde harcandığı bu modelin terk edilmesi ve yeni çözüm modelleri üzerine düşünülmesi gereklidir. Bu bağlamda önceki depremler, mesela 99 Marmara Depremi’nin ardından inşa edilen konutların güncel durumu hakkında bir araştırma yapılması düşünülebilir. Aynı



O R T A K A K I L - A N T A K Y A

hataların tekrarlanması önüne geçmek için yeni modeller ve bu modellere uygun yasal düzenlemeler önerilebilir.

- b. Antakya şehir merkezinin ayrıntılı risk analizinin yapılması ve mahalle ölçeğinde afet risklerinin derecelendirilmesi yeniden imar faaliyetleri için önemli bir rehber oluşturacaktır. Kentsel alanın deprem, sel, taşkın vb. afet risklerine göre ayrı ayrı katmanlar halinde derecelendirildiği haritaların çakıştırılması sonucunda elde edilecek sentez haritada mahalle ölçeğinde risk değerlendirmesini içeren sonuçlar okunabilir hale gelecektir. Belirtilen şekilde hazırlanacak bir afet riski sentez haritasının hazırlanması için ihtiyaç duyulan verileri gösteren bir matris hazırlanarak Hatay Planlama Merkezi ve benzeri resmi kurumlara iletilebilir. Açık kaynaklardan erişilebilecek veriler dışındaki bilgilerin temini için söz konusu matrisin grup üyeleri ile paylaşılması, açık kaynaklarda bulunmayan veriler için resmi kurumlarla temasa geçilmesi yararlı olabilir.
- c. Türkiye’de afetlerin vahim sonuçlar yaratmasının temel nedeni mevcut inşaat yönetmeliklerindeki eksiklerdir. Mühendislik hizmetlerine ilişkin yasa ve yönetmelikler eskimiştir. İnşaat uygulamaların denetlenmesi için asgari teknik koşullar pratikte vahim denetim sorunlarına mani olamamaktadır. Zeminin inşaaata uygunluğu için yapılması gereken tetkiklerin kapsamı ile zemin iyileştirme için takip edilmesi gereken uygulama standartlarının belirlenmesi, öte yandan mühendislik hizmetleri için yetkin mühendislik statüsünün kabul edilmesi uzun süredir tartışılan ve ivedilikle çözüm bekleyen sorunlardır. Bu konularda asgari standartları tespit edecek, proje ve uygulama süreçlerinde rol alacak aktörlerin yetkinlikleri ve sorumluluklarını tarif edecek yasa ve yönetmelik değişiklikleri yapılmalıdır. Afet dirençli yapı üretimini sağlayacak uygulama ve meslek standartlarının belirlenmesi, meslek içi eğitimin programlanması, yetkin mühendislik statüsü ile farklı zorluk seviyelerine göre uzmanlık standartlarının belirlenmesi gibi önerileri içeren raporların üretilmesi yararlı olacaktır. Yurtdışındaki uygulama örneklerini dikkate alan çağın gereklerine uygun kapsamlı bir rapor Ortak Akıl-Antakya tarafından hazırlanacak çalışmanın önemli bir parçası haline gelebilir.

2. Zemin, Yapı Teknikleri, Alternatif Malzeme; Ulaşım ve Altyapı ile Geçi ve Kalıcı Barınma başlıklarına yönelik aşağıda belirtilen konular görüşülmüştür:

- a. Hatay’da halihazırda yürütölmekte olan inşaat projelerinde, özellikle Rezerv Alan’daki büyük kapsamlı projelerde zemin iyileştirme kapsamında hangi verilerin kullanıldığı şimdilik resmi olarak açıklanmamıştır. Şifahen aktarılanlara göre deprem öncesinde İRAP (İl Afet Risk Azaltma Planı) kapsamında yapılan mikro bölgeleme çalışmaları ve inşaaata başlanmadan önce yapılan zemin etütleri uygulamaya esas alınan temel verilerdir. Bu bağlamda zemin etüdü ve geoteknik raporlar ile zemin iyileştirme uygulamalarında Antakya’da farklı inşaat ölçekleri ve yapı türleri için takip edilmesi gereken prosedür konusunda standartları belirleyecek bir rehber hazırlanabilir.
- b. Hatay’da depremin ardından merkezi idare tarafından başlanan yapılarda tercih edilen strüktür sistemi ağırlıklı olarak betonarmedir. Köylerde ise TOKİ tarafından tek



O R T A K A K I L - A N T A K Y A

katlı çelik yapılar inşa edilmektedir. Yerelde temin edilebilecek alternatif yapı malzemeleri, alternatif yapı teknikleri değerlendirilerek çelik, ahşap, sıkıştırılmış toprak veya kerpiç gibi doğal malzemeleri yeni uygulama metotları sunan alternatif yapı modelleri önerilebilir. Bu bağlamda kolay uygulanabilir düşük maliyetli ve yerel yapı ustalarının ve kullanıcıların da üretim sürecine dahil edilebileceği modellerin geliştirilmesi hedeflenebilir. Kapsayıcı finansman modelleri ile desteklenecek ve inşaat sürecinin bütün aşamalarını içerecek bu yapı modelleri yerel halk için mevcut uygulamalar dışında alternatif seçenekler sunacaktır.

- c. Şehrin ulaşım ve altyapısı sisteminin depremde çökmüş olması nedeniyle iyileşme sürecinde merkezi ve yerel idare tarafından ayağa kaldırılması gereklidir. Havayolu, karayolu, raylı sistem gibi bölgesel ölçekte planlama gerektiren altyapı tesislerinin yanı sıra şehrin iç ulaşım sisteminin, şehir şebekesinin de tamiri ve yeniden inşası kapsamlı bir bakış açısı ile ele alınmalıdır. Büyük kamu yatırımları gerektiren bu işler için Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı'nın 28-29 Aralık 2023 tarihinde Hatay ziyareti sırasında verdiği beyanat ile Ulaştırma Bakanı'nın 27 Mart'da mahalli seçimler öncesinde Antakya-İskenderun yolu, Belen Geçidi ve Hatay Havalimanı onarım çalışmaları hakkında verdiği beyanat dışında somut bir program açıklanmamıştır. Açık kaynaklarda erişilebilecek bilgiler dışında öneriler ve mevcut duruma ilişkin tespitler bir rapor kapsamında sunulabilir.
- d. Antakya ve Defne şehir merkezinde Kasım 2023'te ilan edilen ve sınırları sürekli genişleyen Rezerv Alan'da uygulanabilecek alternatif planlama ve yapılaşma modelleri önerilmesi ve kamuoyu ile paylaşılması öncelikli hedeflerimiz arasındadır. Rezerv Alan'da uzun bir süre boyunca devam edecek inşaat faaliyetinin yerel halkın ihtiyaçlarını ne ölçüde karşılayacağı şimdilik belirsizdir. Mevcut koşullarda bir alternatif olmadığı için seçeneksiz ve sessiz kalan yerel halka farklı bir model sunulduğunda tercihlerin farklılaşabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Halihazırda yürütülmekte olan uygulama yerel halkın somut taleplerini dikkate almayan, kısıtlı katılımlı toplantılarda bilgi vermekle yetinen, aşamalı bir müdahale stratejisi sunmayan bir gayrimenkul projesi gibi olarak yürütülmektedir. Şehir halkının haklarını ve tercihlerini önceleyen, onları pasif bir "hizmet alan" olmanın ötesinde kendi yaşam çevresinde etkin bir aktör haline getirecek bir modelin kamuoyuna sunulması gerekmektedir. Bu perspektif doğrultusunda ada veya parsel ölçeğinde belirlenecek kısmi modellerin kentin konut ve işyerlerinin planlaması için örnek oluşturması hedeflenmelidir. Mülkiyet hakkı kuşkusuz kutsal değildir, kamu yararı gözetilerek sınırlandırılabilir, yasalar da bunu söylemektedir. Ancak mülkiyet yoluyla sahip olunan haklar aynı zamanda şehirlinin içinde yaşayacağı çevrede söz sahibi olmasını sağlayacak bir imkan olarak da değerlendirilebilir. Sağlıklı, yüksek nitelikli ve afet dirençli bir kentsel çevre, şehirlinin rol aldığı ve tercihleri müzakere ettiği, çeşitli organizasyonlarda örgütlendiği ve taleplerini somutlaştırdığı bir süreçte oluşabilir. Dünyadaki farklı örnekler afet direncinin salt bir mühendislik çözümü olmadığını, teknik organizasyon kabiliyetiyle birlikte gelişen sosyal bir organizasyon ve öğrenme



O R T A K A K I L - A N T A K Y A

sürecini de içerdğini göstermektedir. Bu bağlamda önerilerin geliştirilmesi hedeflenmelidir.

- e. Geçici barınma alanlarındaki yaşam koşullarının yükseltilmesi bir başka önemli konudur. Ayrı bir inceleme başlığı altında ele alınmalı ve pratik iyileşme çözümleri önerilmelidir.

Toplantı Kararları

1. Yeniden imar süreçleri için alternatif malzeme, yapım teknikleri ve inşaat sistem önerileri geliştirilmesine,
2. Ulaşım sistemine ilişkin Tartışma Belgesi'nde dile getirilen problemlere ilişkin görüş ve tespitleri içeren önerilerin çalışılmasına,
3. Antakya şehir merkezinin ayrıntılı risk analizinin yapılması ve mahalle ölçeğinde afet risklerinin derecelendirilmesini içeren bir sentez risk analiz haritasının hazırlanmasına,
4. Mühendislik hizmetlerine ilişkin yasa ve yönetmelikler için mevcut durumun eksiklerini tespit eden ve değişiklik önerilerini içeren bir raporun hazırlanmasına,
5. Geçici barınma alanlarındaki koşulların tespit edilerek iyileşme için öneriler sunulmasına,
6. Çalışma grubu üyelerinin bu toplantı raporuna ilişkin yazılı öneri ve tavsiyelerini iletmesine,

karar verildi.